

Türkçe Öğretiminde 5. Sınıf Ders Kitaplarında Biyografi Kullanımının Değerlendirilmesi

H. Karabulak¹, A. Alpaslan², B. Alpaslan³, N. Şimşek⁴, M. Genç⁵, A. Duran⁶, E. Gözübüyük⁷, S.
Meltem⁸, E. Meltem⁹, E. Erden¹⁰

Öz

Bu çalışmanın temel amacı 2022/2023 eğitim öğretim yılında kullanılan 5. sınıf Türkçe ders kitaplarında biyografi kullanım durumunun incelenmesidir. Bu durumda, Türkçe dersinin eğitim ve öğretiminde yeni yöntem ve teknikler konusunda yapılan literatürdeki araştırmalar ile daha etkili Türkçe öğretimi için kavramlardan, görsel materyallerden ve edebiyattan nasıl yararlanılabileceği üzerinde durulmaktadır. Türkçe öğretiminde ders kitapları, eğitim öğretim sürecinin yürütülmesinde temel kaynaklar arasında gösterilmektedir. On iki yıllık zorunlu eğitim sürecinde Türkçe dersi öğretimi, ilkokul birinci sınıftan itibaren bireyin bağlı olduğu toplumdaki iletişimi sağlamak, yaşama ilgili görüş ve düşüncelerini biçimlendirmek, bireylerin doğaya, topluma ve içinde yaşadığımız dünyaya karşı olumlu, yapıcı tutumlar geliştirmeleri açısından oldukça önemlidir. Türkçe dersi ile ilgili olarak ülkemizde son dönemlerde yapılan çalışmalar sonucunda öğretmenlerin, öğrencilerin ve velilerin Türkçe dersinin işlenişine yönelik olumlu düşüncelere sahip olmadıkları sonucu ortaya çıkmıştır. Bu durumla ilgili olarak, Türkçe dersi öğretiminde öğrenciyi merkeze alan yöntem ve tekniklerin sınıflarda uygulanması konusunda bilgi ve uygulama yetersizliğinin olması bu olumsuz durumun başlıca nedenlerinden olduğu söylenebilir. Araştırmada nitel araştırma yöntemlerinden doküman inceleme yöntemi kullanılmıştır. Araştırmada doküman olarak Milli Eğitim Bakanlığı (MEB) tarafından hazırlanan İlköğretim Türkçe 5. sınıf ders kitabından yararlanılmıştır. Bu araştırmanın evrenini, 2022-2023 eğitim öğretim yılında okutulan Türkçe ders kitapları, örneklemini ise Tarsus ilçesinde okutulmakta olan 5. Sınıf Anıttepe Yayıncılık Türkçe ders kitabı oluşturmaktadır. Araştırmanın sonucunda elde edilen veriler içerik analizine tabi tutularak çözümlenmiştir. Araştırma sonucuna göre Türkçe dersinde biyografilerin kullanımının temalara göre farklılık gösterdiği bazı temalarda az bazı temalarda ise hiç kullanılmadığı görülmüştür. Türkçe öğretiminde biyografi kullanımının önemine vurgu yapılarak bütün temalarda yeteri kadar biyografiye yer verilmesi önerisinde bulunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Türkçe dersi öğretimi, Türkçe ders kitabı, biyografi

¹Halil Karabulak: MEB, halilkarabulak@hotmail.com.tr ORCID: 0009-0009-5624-274X
²Aytekin Alpaslan: MEB, aytekinalpaslan@hotmail.com ORCID: 0009-0009-6969-2707
³Bünyamin Alpaslan: MEB, alpaslan_1923@hotmail.com ORCID: 0009-0005-0813-2213
⁴Nurhayat Şimşek: MEB, nurhayatkarasu@hotmail.com ORCID: 0009-0004-9599-3742
⁵Mustafa Genç: MEB, mustafagenc81@hotmail.com ORCID: 0009-0006-7346-6487
⁶Ayhan Duran: MEB, duranayhan@hotmail.com.tr ORCID: 0009-0003-2222-4427
⁷Elif Gözübüyük: MEB, elif.gzbyk@gmail.com ORCID: 0009-0000-0690-8616
⁸Sacit Meltem: MEB, sacitmeltem@hotmail.com ORCID: 0009-0004-5426-8560
⁹Esra Meltem: MEB, esrameltem333@gmail.com ORCID: 0009-0009-7133-0449
¹⁰Ela Erden: MEB, e33_erden@hotmail.com ORCID: 0000-0001-5659-917X

Evaluation of Biography Use in 5th Grade Textbooks in Turkish Teaching

Abstract

Textbooks in Turkish teaching are among the main sources used in education and training processes. In the twelve-year compulsory education process, Turkish lesson is very important in terms of providing communication in the society to which the individual is connected, shaping his views and thoughts about life, and developing positive and constructive attitudes towards nature, society and the world we live in, starting from the first grade of primary school. As a result of the studies carried out in our country regarding the Turkish lesson in recent years, it has been revealed that teachers, students and parents do not have positive thoughts about the Turkish lesson. Regarding this situation, it can be said that the main reasons for this negative situation are the lack of knowledge and practice about the application of methods and techniques that put the student in the center in teaching Turkish lessons. The main purpose of this study is to examine the use of biography in the 5th grade Turkish textbooks used in the 2022/2023 academic year. In this case, researches in the literature on new methods and techniques in the education and training of Turkish lessons and how concepts, visual materials and literature can be used for more effective Turkish teaching are emphasized. The data related to the research were provided by the literature review method. In the research, the document review method, one of the qualitative research methods, was used. The primary school Turkish 5th grade textbook prepared by the Ministry of National Education (MEB) was used as a document in the research. The universe of this research consists of the Turkish textbooks taught in the 2022-2023 academic year, and the sample consists of the 5th Grade Anittepe Yayıncılık Turkish textbook taught in Tarsus. The data obtained as a result of the research were analyzed by subjecting content analysis.

Key Words: Teaching Turkish lesson, Turkish textbook, biography

Makale Geçmişi	Geliş: 20.05.2023	Kabul:11.06.2023	Yayın:30.06.2023
Makale Türü	Derleme Makalesi		
Önerilen Atf	Karabulak, H., Alpaslan, A., Alpaslan, B., Şimşek, N., Genç, M., Duran, A., Gözübüyük, E., Meltem, S., Meltem, E. & Erden, E. (2023). Türkçe Öğretiminde 5. Sınıf Ders Kitaplarında Biyografi Kullanımının Değerlendirilmesi. <i>Uluslararası Sosyal Bilimlerde Mükemmellik Arayışı Dergisi (USMAD)</i> , 3 (1), ss.		

Giriş

Eğitim öğretim çalışmalarında derslerde biyografi kullanımı oldukça önemli bir yöntemdir. Türk Dil Kurumu Sözlüğünde (1998), kişilerin öz geçmiş ve yaşam öyküsü olarak tanımlanan biyografi, yaşamları ve bireysel olarak yaptıklarıyla nam salmış kişilerin yaşamlarını resmi belgelere dayalı olarak inceleyen edebi türdür (Oğuzkan, 2001). Biyografiyi farklı bir tanımla açıklamak gerekirse; ülkeleri adına bilimsel, sanatsal, edebi, politik ve sportif gibi alanlarda hem yaptıkları işlerle hem de yaşamlarıyla ön plana çıkan aynı zamanda toplum nezdinde ün yapmış kişilerin yaşamlarının belgelerle kanıtı olarak tarafsız bir şekilde yazılan edebi üründür denilebilir (Kaymakçı ve Er, 2009).

Biyografi edebi bir tür olarak eğitim alanında sıklıkla kullanılmakla beraber, sadece edebiyat alanında kullanılmayıp eğitim ve öğretim çalışmalarının tüm derslerinde oldukça kolay ve rahatlıkla kullanılan bir eğitim öğretim aracı olduğunu söylemek mümkündür. Biyografinin konusunun insan ve onun yaptıkları olması nedeniyle yaşamları incelenen kişiler, yaşadıkları toplumda oldukça tanınan topluma örnek olacak işlerle toplum tarafından benimsenmiş yerel ya da ulusal anlamda tanınan kişiler de olabilir. Bu nedenle okullarda eğitim ve öğretim çalışmalarında iyi ve sorumlu bireyler yetiştirebilmek maksadıyla okutulan Türkçe dersinde biyografilerden önemli ölçüde yararlanılmaktadır (Öztürk ve Otluoğlu, 2003). Bahsedilen durumlarla ilgili olarak okullarda okutulan Türkçe dersi öğretiminde biyografilerin kullanılması oldukça yaygın olmakla beraber Türkçe dersinin

hedef ve davranışlarının öğrencilere kazandırılması konusunda da birçok yararının olduğunu söylemek mümkündür.

Derslerde kullanılan biyografiler ile birlikte bir yandan biyografiye konu olan toplum tarafından saygı duyulan kişilerin hayatlarına odaklanılırken diğer yandan geniş bir tarihsel sunum yapılarak öğrencilere kazandırılmak istenilen hedefler iki taraflı olarak sunulmaktadır. Biyografiler toplum tarafından sayılan, sevilen ve takdir edilen kişilerin örnek olan hayatlarını öğrencilere aktarırken tarihsel bilginin daha eğlenceli ve daha etkili öğretimini de sağlar. Biyografilerde ünlü kişilerin örnek hayatları öğrencilerin doğa, ülke, bilim, olgu, yer, zaman, savaş, barış, siyasi, sosyal ve ekonomik durum gibi birçok farklı disiplinle ilgili aktarılmak istenen bilgi ve belgeleri daha kolay daha kalıcı olarak öğrenmelerine imkân sağlamaktadır. Yukarıda bahsedilen durumlarla beraber Türkçe dersinde biyografi kullanımıyla beraber öğrencilerin bireysel olarak daha fazla eleştirel düşünerek bu yönlerinin geliştirilmesi amaçlanmaktadır. Bununla beraber öğrencilerden, başkalarının yaşamlarını inceleyip bu yaşamlardan çıkarımlarda bulunup empati kurma, yaşanılan hayatlar hakkında yorumlar yaparak daha doğru kararlar verme, eğitim öğretim çalışmalarının temeli olan okuma ve yazma becerilerini geliştirme, her vatandaşta olması gereken vatanseverlik duygusu, milletin tarihsel ve toplumsal olarak geçmişine saygı duyma ile milletini ve devletini sevme gibi değerlerin geliştirilmesi hedeflenmektedir.

Öztürk ve Otluoğlu'nun (2003) yaptıkları çalışmalarında biyografinin türlerini ve Türk Edebiyatı'nda biyografinin gelişimi açıklanmış olmakla birlikte, Türkçe derslerinin öğretiminde MEB tarafından belirlenen hedef ve davranışlara ulaşmak için biyografinin nasıl ve ne şekilde kullanılacağı işlenen konulara örnek olacak metinlerden yola çıkarak anlatılmıştır. Yukarıda da açıkça belirtildiği şekliyle ülkemizde Türkçe eğitim ve öğretimi çalışmalarında biyografinin kullanılmasına yönelik olarak yapılan çalışmaların kuramsal çalışmalar ve uygulamalı çalışmalar olarak iki aşamada gerçekleştirildiği açıkça görülmektedir.

Türkçe Dersinde Kullanılan Diğer Yöntem ve Teknikler

Türkçe dersinin öğretilmesi hususunda, gerek yurt içi gerekse yurt dışında yapılan çalışmalar ve araştırmalar incelendiğinde birçok değişik yöntem ile farklı strateji ve tekniklerin eğitimciler tarafından derslerde kullanıldığı görülmektedir (Kavcar vd., 1997). Aşağıda Türkçe dersinde kullanılmakta olan bir kaç yöntem ve teknik üzerinde durularak bu yöntem ve tekniklerin öğrencilerin ders başarısına etkisi hakkında kısaca bilgi verilmiştir.

Düz Anlatım (Takrir) Yöntemi

Türkçe derslerinde sıklıkla kullanılan takrir, anlatılacak konunun sunum yapan kişi tarafından anlatılması yöntemidir. Eğitim ve öğretim çalışmalarında sıkça kullanılmasına rağmen zorunlu kalınmadıkça kullanılmaması gerekmektedir. Çünkü takrir yönteminde anlatan kişiler aktif, dinleyen kişiler pasif durumda olduğundan öğretmenler dersleri takrir yöntemi ile anlatırken sürekli aktif öğrenciler ise buna karşılık pasif konumdadır. Bu da öğrenmenin doğasına aykırı bir durum oluşturduğu için eğitim-öğretim çalışmalarını sıkıcı ve tekdüze hale getirmekte öğrenilmesi gereken bilgiler öğrenciye hazır olarak sunulduğu için edinilen bilgiler kalıcı olamamaktadır. Bununla birlikte elbette takrir yöntemi tamamen gereksiz bir yöntem olarak da görülmemelidir. Takrir yönteminin kullanılırken sunduğu avantajlar ise, özellikle öğretilmek istenen konunun en önemli yerlerinin açıklanması, kısa zamanda daha fazla bilgi verilmesi, eğitim ve öğretim çalışmalarının aşamalarının ne şekilde yapılacağına açıklanması ve öğretilmesi amaçlanan bilgilerin özetlenerek sunulmasına olanak sağlaması bu yöntemin uygulanmasındaki güçlü yanlardır. (Ünalın, 2001).

Tartışma Yöntemi

Tartışma yöntemi ders esnasında öğretmen aracılığıyla verilen bir konunun, düşüncenin ya da problemin öğrenciler tarafından sınıfta konuşulması, tartışılması verilen problemin çözümüne dair öğrencilerin fikirlerini ortaya koyarak çözüm üretildiği yöntem olarak tanımlanabilir. Burada konu tartışılırken öğretmen, öğrencilerin konunun sınırları dışına çıkmaması adına konuya zaman zaman görüşleriyle müdahale eder zaman zaman onları yönlendirir ve birtakım ipuçlarıyla konunun nihayete ermesine yardımcı olur. Yöntemin en önemli özelliklerinden biri de öğretmen ve öğrenci arasında kurulan iletişimin güçlü olması, öğrencinin kendi yaşantısından kesitler paylaşması böylelikle de öğretmenin öğrenci hakkında fikir edinmesine imkân sağlamasıdır. Ayrıca bu yöntemde öğrenciye hem dinleme hem konuşma hem fikirlerini belirtip yorum yapma açısından olanak sunulması yöntemin dikkat çeken bir diğer özelliğidir (Demirel, 1999). Türkçe öğretmenleri ortaokul 5, 6, 7 ve 8. sınıflarında Türkçe derslerinde çeşitli temaların kazanımlarını verirken, metinlerin ana fikirlerini buldururken hazırlıksız konuşma yaptırırken ya da metinlerle ilgili soruları cevaplarırken öğrencilerin dil gelişimine ve konuşma becerilerine katkıda bulunmak, kendilerini doğru bir şekilde ifade etmelerine yardımcı olmak, düşüncelerini karşı tarafı dinleyerek saygı çerçevesinde başvurmayı öğretmek adına bu yöneme sıklıkla başvurabilirler.

Gösterip Yaptırma Yöntemi

Bir olayın veya bir durumun oluşum aşamalarını öncelikle öğrencilere gösterip anlatmak, ardından onlardan da aynı yolları takip ederek bir benzerini yapmalarını istemeye dayalı bir öğretim yöntemidir. Bu yöntemde öğrenci bilgilere bizzat kendisi araştırarak ulaşır. Bu yöntemde öğrencinin ulaştığı bu bilgileri beceriye dönüştürmesi oldukça önemlidir. Yöntemde ulaşılan bilgi ve beceriler öğrencilerin duyuları aracılığıyla kazanıldığı için öğrencinin dokunma, görme, işitme gibi duyularını harekete geçirir böylelikle İlköğretimde derslerin işlenişine önemli katkı sağlar (Kavcar, 1997). Yöntemin adından da anlaşılacağı gibi burada öğretmeni gösteren öğrenciyi de yapan olarak nitelendirebiliriz. Burada yaparak yaşayarak öğrenme olduğu için öğrenci öğrendiklerini uzun süre unutmamaktadır (Kavcar, 1997). Bu yöntem İlköğretim her kademesinde her derste uygulanabilir. Türkçe derslerinde de yazı çalışmalarında, özellikle dil bilgisi etkinliklerinde, kelime bulma çalışmalarında bu yöneme sıklıkla başvurulabilir.

İşbirliğine Dayalı Öğretim Yöntemi

İşbirliğine dayalı öğretim yönteminde, hedeflenen amaç öğrencilere aidiyet duygusunu yaşatarak, öğrencileri stresten uzaklaştırarak insani ilişkilere yaklaştırmaktır. Ayrıca işbirliğine dayalı öğretim yöntemi öğrencilere temel eğitimden başlayarak demokratik yaşamayı öğrenip özümseyen bir toplumun alt yapısının oluşturulması açısından hayati derecede önem arz etmektedir. Barth ve Demirtaş'ın (1997) yaptıkları çalışmanın sonuçlarına göre işbirliğine dayalı öğretim, ekip ve grup çalışmasının güçlendirilmesine yönelik bir öğretim yöntemidir. İşbirliğine dayalı eğitim yöntemindeki asıl hedef olan bireylerde demokratik vatandaşlık eğitiminin asıl zemininin oluşturulmasında oldukça önemlidir. Klinger, vd. (1998) yılında konu ile ilgili olarak bir araştırma yapmıştır. Araştırmaya 141 öğrenci katılım sağlamış ve yapılan çalışmanın çıktılarına göre, öğrenciler için önemli olabilecek konular tartışıldığında öğrencilerin, konuyu iyi düzeyde algıladıklarının göstergesi olan sorular sordukları anlaşılmıştır. Yapılan araştırmanın sonucuna göre deney grubunun, anlayıp okuyarak ve içeriğe dair bilgi edinmedeki başarıları konusunda, kontrol grubuna göre daha fazla gelişim gösterdikleri görülmüştür. Bu çalışmaya benzer bir çalışmada Lederer (2000) ise, 4, 5, ve 6. sınıf Türkçe dersini öğrenmede güçlük çeken öğrenciler üzerinde bir deneysel bir çalışma yapmıştır. Bu çalışmanın temeli ise, karşılıklı öğrenme ve anlayarak okuma temeli üzerine kurulmuştur. Yapılan çalışmada, öğrenciler belirli kriterlere göre gruplara ayrılarak, her bir gruba farklı bir ödev verilir.

Derste bir lideri belirlenerek bu grup lideri, öğrencilere belirlenen konuları dağıtır, her bir öğrenci kendisine verilen konuyu derinlemesine öğrenerek özet ve önemli noktaları, diğer grubun üyelerine anlatarak diğer grup üyelerinin de kendi konusunu öğrenmelerine yardımcı olur. 128 öğrenci ile yürütülen bu çalışmanın çıktılarına göre, deney grubunun öğrenme düzeyinin lehine bulgulara ulaşılmıştır. İşbirliğine dayalı öğretim yöntemi, öğrencileri ben merkezli davranış sergilemekten uzaklaştırırken, bu öğrencilerin Türkçe dersine karşı olumlu tutumlar sergilemelerine katkı sağlayacağını söylemek mümkündür.

Soru-Cevap Yöntemi

Soru sorma yönteminden bahsedilirken, derslerde geleneksel soru sormalarda olduğu gibi birebir cevap verilmesinden ziyade, öğrencilerin farklı yorum yapmalarına imkân sağlama, sorularla tartışarak sonuçlara ulaşarak çıkarımlarda bulunma gibi üst düzey düşünme biçimleri anlatılmak istenmektedir. Derslerde anlatılan konu ile ilgili sorular sormak, en aktif öğrenme modellerinden biridir. Derslerde anlatılan konularla ilgili olarak sorular sorulduğunda direk olarak öğrencilerin zihinleri aktif olarak harekete geçmekte ve öğrenci merkezli aktif düşünmeye yardımcı olmaktadır. Bu yöntemde göre soru sorularak öğrenmesine yardımcı olunan sorular “basit soru”, onların düşünerek yorumda yapmalarını sağlayan sorular ise “karmaşık soru”dur. “Karmaşık sorular”, düşünerek ve aktif bir şekilde öğrenme için hayati öneme sahiptir” (Alperen, 1991). Soru ve cevap yönteminde sorulan sorular öğrenilen şeyin tekrarı şeklinde değil tam tersine öğrencilerin yorum yaparak öğrenmelerine yardımcı olarak, öğrendikleri konuları sentezleyebilecekleri ve anlamlı sonuçlara ulaşabilecekleri yorumlama biçiminde sorular olmalıdır (Alperen, 1991).

Çoklu Zekâ Yöntemi

Bireyler yaşamları boyunca birbirlerinden oldukça farklı yollarla öğrenme olayını gerçekleştirebilmektedirler. Yılmaz (2002) yılında bu yöntemle ilgili olarak ilköğretim 5. sınıf Türkçe dersi ile ilgili olarak çoklu zekâ yöntemi ile ilgili bir araştırma yapmıştır. Yılmaz 16 öğrenci ile birlikte yaptığı bu araştırmasında, deney grubu lehine anlamlı bir farklılık olduğunu ortaya koymuştur. Bu çalışmanın çıktılarına göre her bir öğrencide farklı zekâların baskın olduğu net bir şekilde ortaya konulmuştur. Uygulama yapılan sınıfta farklı öğrencilerin matematiksel, müziksel, görsel ve bedensel zekâlarının baskın olduğu; yapılan çalışmalarda öğrencilerin hatırladıkları etkinlikler ve derslerde kullanılan materyallerin, baskın olan zekâ grupları ile paralellik gösterdiği sonucuna ulaşılmıştır. Bu araştırmanın çıktılarına göre bu yöntemin, Türkçe dersinde kullanılmasının dersi alan öğrencilerin baskın olan zekâ türlerini olumlu anlamda geliştireceğini ve Türkçe dersinde bu zekâ türlerine yönelik etkinliklerin yapılarak öğretimin geliştirmesinin Türkçe öğretimi konusunda olumlu katkı sağlayabileceğini söylemek mümkündür.

Problem Çözme Yöntemi

Türkçe derslerinde etkin olarak kullanılan bu yöntem, bilimsel düşünme süreçlerini içinde barındıran üst düzey düşünme ve öğrenme yöntemidir. Bu yöntemde asıl hedeflenen amaç, öğrencilerce karşılaşılabilecekleri olası problemlere odaklanarak bu problemlere olası farklı bakış açıları ile birden çok çözüm yolları bulmaya çalışmalarıdır. Öğrenciler üzerinde odaklandıkları problemlere karşı çözüm yolları bulurken mutlaka zihinlerini en üst seviyede kullanarak kendilerini sürekli geliştirecek ve gelecekte olası durumlara daha hazır hale geleceklerdir. Bilginin aktarılmasında kullanılan geleneksel öğretim yöntemlerinin aksine, öğrencilere sürekli olarak sorunlar sunarak öğrencilerden farklı birçok çözüm yolları üretmesi beklenmektedir. Bu yöntem uygulanan öğrencilerden gerçek hayatta karşılaştıkları problemlerin çözümüne yönelik olarak mantıksal çözüm yolları üretmesi beklenir. Problemlerle karşılaşan öğrenciler olası çözüm yolları üretirken, bu yolları

karşılaştırır, sorun ve çözümüne yönelik olarak muhakeme yapar ve bulduğu çözüm yoluna karşı değerlendirmelerde bulunarak bu süreçte problem çözme becerisini oldukça geliştirir. Problem çözme yöntemi, öğrenciler için tanımlanan bilimsel bir süreçlerde öğrencilerde ki çözüm bulma, sorun ve çözümüne karşı sorgulama ve eleştirel düşünme becerilerini de kullanarak ileri düzeyde düşünmeyi anlatır. Kan (2003) yılında yaptığı çalışmada yöntemle ilgili olarak problem çözme yönteminin, deney grubu lehine öğrenci başarısını arttırdığı sonucuna ulaşmıştır. Bu araştırmanın çıktılarına göre problem çözme yönteminin, Türkçe dersinde kullanılmasının dersi alan öğrencilerde bilimsel düşünme becerilerini, bilimsel araştırmalara katılımlarını ve genel anlamda karşılaşılabilecekleri problemlere karşı çözüm üretebilmeleri konusunda olumlu katkı sağlayabileceğini söylemek mümkündür.

Yöntem

Yapılan bu çalışmada nitel araştırma yöntemlerinden biri olan doküman inceleme yönteminden faydalanılmıştır. Doküman inceleme yönteminde araştırılacak konu ile ilgili olan literatür taraması yapılarak konu ile ilgili olan varsa, arşiv kayıtları, kitaplar, dergiler, biyografiler, günlükler, mektuplar, gibi birbirinden farklı yazılı ve görsel materyaller incelenir (Balci, 2001). Bununla birlikte, Kırıl (2020) doküman analizini bir nitel veri analiz yöntemi olarak ele alırken, O’Leary (2017) bir veri toplama tekniği ve aynı zamanda dolaylı bir veri analiz yöntemi olarak doküman analizi üzerinde durmuştur. Yapılan bu çalışmada da doküman inceleme yönteminin seçilme nedeni, yöntem olarak araştırmanın amacına uygunluğu ve yazılı materyal kapsamında değerlendirilecek olan ders kitaplarını incelemeye uygun olmasıdır.

Evren ve Örneklem

Araştırmada doküman incelemesi üzerinden durum belirlemesi yapılacağından evren ve örneklem seçimine gidilmemiştir. MEB tarafından hazırlanarak İlköğretim 5. sınıf Türkçe ders kitabında yer alan metinlerde biyografilerin kullanım durumu incelenmiştir.

Veri Toplama Aracı

Yapılan çalışmada verileri toplama aracı olarak 2022/2023 eğitim öğretim yılında MEB’e bağlı olan okulların 5. sınıflarında Anıttepe Yayıncılık tarafından yayınlanan Türkçe dersinde okutulan kitaptan faydalanılmıştır:

MEB. (2019). İlköğretim 5 Türkçe Ders Kitabı. Ankara: Anıttepe Yayıncılık Eğitim

Verilerin Analizi

Yapılan çalışmada elde edilen veriler içerik analizine tabi tutularak çözümlenmiştir. Yapılan çalışmada yazılı kaynakların içerikleri analiz edileceğinden dolayı içerik analizinin kullanılması tercih edilmiştir. Dolayısıyla araştırmaya konu olan Türkçe 5. Sınıf ders kitabındaki biyografi kullanımına dair elde edilen veriler, sınıf düzeyi, öğrenme alanı, ünite, konu ve kişi gibi kriterler çerçevesinde analiz edilerek tablolar halinde sunulmuştur.

Araştırmacıların Rolü

Tüm araştırmacılar makalenin başından sonuna kadar eşit bir şekilde katkı sunmuştur.

Etik Onayı

Bu makalenin yazımında görev alan yazarlar çalışmalarında kullandıkları materyal ve yöntemler için etik kurul onayına gerek olmadığını beyan ederler.

Bulgular

Çalışmanın amaçları doğrultusunda Türkçe Dersi 5. Sınıf kitabı incelenmiş ve ders kitabının temalarında kullanılan biyografiler sırası ile belirtilerek, Tablo 1’de Türkçe 5. Sınıf ders kitabı biyografi kullanım durumu verilmiştir. Dokümanların analizi sonucunda aşağıdaki bulgular elde edilmiştir:

Tablo 1. Türkçe 5. Sınıf ders kitabı biyografi kullanım durumu

Tema	Öğrenme Alanı	Kişi
Birey Ve Toplum	Memleket İsterim, Hoşça Kalın Güle Güle, Anadolu’da Konukseverlik Gelenekseldir	<ul style="list-style-type: none">• Cahit Sıtkı Tarancı• Feyza Hepçilingirler• Mehmet Önder
Millî Mücadele Ve Atatürk	Mustafa Kemal’in Kağnısı, Dumlupınar Savaşı, Şahin Bey	<ul style="list-style-type: none">• Fazıl Hüsnü Dağlarca• Ahmet Köklügiller• Şahinbey
Doğa Ve Evren	Bu Nehir Bizim, Okland Adası, Deprem, Sakın Kesme	<ul style="list-style-type: none">• Nuran İbiş• Gülten Dayıoğlu• Anıta Ganeri• Mehmet Emin Yurdakul
Millî Kültürümüz	Kilim, Vatan Yahut Silistre, Ali Kuşçu	<ul style="list-style-type: none">• Namık Kemal• Fatih Kısaparmak• Ali Kuşçu
Vatandaşlık	Çocuk Bahçesindeki Bekçi, Özgürlük	<ul style="list-style-type: none">• Üzeyir Gündüz• Mehmet Dağistanlı
Sağlık Ve Spor	Çitlembik,	<ul style="list-style-type: none">• Hızır Ovacık
Erdemler	Yaşlı Güreşçi, Yaşama Sevinci	<ul style="list-style-type: none">• Adnan Özyalçiner• Muzaffer İzgü

Bilim Ve Teknoloji	Aziz Sancar, Edison, Pastör	<ul style="list-style-type: none">• Aziz Sancar• Edison• Pastör
-----------------------	--------------------------------	---

Tablo 1’de görüldüğü üzere ilköğretim 5. sınıf düzeyinde Türkçe dersi kitabında biyografinin kullanımı detaylı bir şekilde sunulmuştur. Buna göre 5. Sınıf Türkçe ders kitabında “Birey ve Toplum, Millî Mücadele ve Atatürk, Doğa ve Evren, Millî Kültürümüz, Vatandaşlık, Sağlık ve Spor, Erdemler, Bilim ve Teknoloji” olmak üzere toplam 8 tema belirlenmiştir. 8 temada kullanılan kişi biyografi sayısı toplamda 21 olduğu görülmüştür. Konularla bağlantılı olarak kullanılan kişi biyografilerinin bir kısmının kısaca değinilmiş bir kısmına ise ayrıntılı olarak yer verildiği tespit edilmiştir. Tablo 1 incelendiğinde en çok “Doğa ve Evren” temasında toplam 4 kişinin biyografisinin kullanıldığı en az ise “Sağlık ve Spor” temasında 1 kişinin kullanıldığı tema başına da yaklaşık olarak ortalama 3 biyografi kullanıldığı dikkat çekicidir. Buda muhtemelen ünitelerin öneminden kaynaklandığı şeklinde yorumlanabilir. Kitapta kısaca değinilen biyografilerin ise genelde verilen metnin yazarının kısa biyografisi olduğu, ayrıntılı olarak kullanılan biyografilerin ise bilim insanlarının biyografileri olduğu tespit edilmiştir. Bunun yanı sıra 5. Sınıf öğrencilere biyografinin ne olduğu, nasıl hazırlanabileceği ayrıntılı olarak anlatılmış ve uygulama yapmak açısından çevrelerinde yer alan insanlardan önemli gördüklerinin biyografisini hazırlamaları istenmiştir.

Sonuç ve Öneriler

Biyografi edebi bir tür olarak eğitim alanında sıklıkla kullanılmakla beraber, sadece edebiyat alanında kullanılmayıp eğitim ve öğretim çalışmalarının tüm derslerinde kullanılan bir eğitim öğretim yöntemidir. Bu çalışmada Türkçe Dersi Öğretim Programı kapsamında ilköğretim 5.sınıf Türkçe ders kitaplarında biyografinin kullanım durumu incelenmiştir. Çalışma nitel araştırma yöntemlerinden biri olan doküman inceleme tekniği ile gerçekleştirilmiştir. Bu çalışmada 2022-2023 eğitim öğretim yılında MEB tarafından devlet okullarına dağıtılan ve 5. sınıflarda okutulan Türkçe ders kitabı incelenmiştir.

Araştırma kapsamında incelenen tüm kitapta biyografi kullanımına aktif bir şekilde yer verildiği tespit edilmiştir. Kullanılan biyografiler ünitelere eşit olarak dağıtılmamış olup, belirli ünitelerde sıkça kullanım, bazılarında ise az biyografi kullanıldığı tespit edilmiştir. Kullanılan biyografilerin öğrencilerin zihninde kalıcı olması için görsel materyallerle desteklendiği görülmüştür. Temalara göre biyografi kullanım sayıları karşılaştırıldığında en az biyografi kullanımının “Sağlık ve Spor” temasında olmak üzere 1 kere kullanıldığı, en çok biyografi kullanımının ise “Doğa ve Evren” temasında 4 kere kullanıldığı belirlenmiştir. Bu durumda 5. Sınıf Türkçe ders kitabında biyografi kullanımının önem verilen ünitelere göre fazla ve az kullanıldığını söylemek mümkündür.

Biyografi kullanımı ile öğrencilere dersleri daha kalıcı bir şekilde öğretmek, bu sayede konuyla ilgili geçmişte değerli katkılar sunmuş şahsiyetler hakkında detaylı bilgi verilmektedir. Böylece öğrencilerin biyografisi kullanılan toplum için değerli kişileri örnek alarak hedeflenen kazanımlara ulaşacakları düşünülmektedir. Öğrencilere verilmek istenene konuların öğretilmesi esnasında özellikle temalarda kullanılan metinlerin yazarlarının hayatlarına vurgu yapılarak bu yazarları biyografilerine yer verilerek yazarların ön plana çıkarılması dikkat çekicidir. Biyografisi kullanılan kişilerin bir kısmının geçmişte yaşamış bir kısmının ise hala yaşayan kişiler olduğu dikkat çekmektedir. Benzer şekilde bilimsel gelişmeler konusunda geçmiş dönemde bilime önemli katkılar sunmuş Türk bilim insanlarının biyografisine de ayrıntılı olarak yer verilmiştir.

Yapılan çalışmanın çıktılarına dayanarak, öğrenciler üzerinde daha etkili bir Türkçe öğretimi için aşağıdaki önerilerde bulunulmuştur.

- MEB'in hizmet içi eğitim kurslarını hazırlama ve planlama aşamasında yeni yöntem ve teknikleri göz önünde bulundurması gereklidir.
- Araştırmacıların eğitim ve öğretimlerle ilgili olarak yeni yöntem ve tekniklerin geliştirilmesi konusunda teşvik edilmelidir.
- Eğitim ve öğretimlerle ilgili olarak öğrencilerin ilgi ve yönelimlerine uygun olarak materyal geliştirme çalışmaları yapılmalıdır.
- Eğitim ve öğretimlerle ilgili olarak çoklu zekâ kuramına dayanarak öğrencilerin baskın zekâ türlerine uygun olarak ders içerikleri ve ders işlenişlerine yönelik geliştirme çalışmaları yapılmalıdır.
- Türkçe dersleri işlenirken birden fazla yöntem ve teknik bir arada kullanılarak derslerde internetten ve etkileşimli tahtalardan daha fazla yararlanılması konusunda önerilerde bulunulabilir.

Sınırlılıklar

Araştırma 2022/2023 eğitim öğretim yılı ile bu eğitim öğretim yılında milli MEB tarafından dağıtılan ve devlet okullarında okutulan Anıttepe Yayıncılık tarafından yayımlanan 5.sınıf Türkçe ders kitabı ile sınırlandırılmıştır.

Kaynakça

- Akinoğlu, O. ve Arslan, Y. (2007). Türkiye'de ortaöğretim öğrencilerinin tarih kavramlarını kazanma durumu ve değerlendirilmesi. *Kırgızistan-Türkiye Manas Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 18, s. 138-154.
- Arıkan, R. (2004). Araştırma teknikleri ve rapor hazırlama. Ankara: Asil Yayın Dağıtım.
- Ata, B. (2008). Sosyal Bilgilerde Atatürkçülük konularının eğitimi ve öğretmenin rolü. İçinde B. Tay ve A. Öcal (Ed.), *Özel Öğretim Yöntemleriyle Türkçe Öğretimi* (s. 283- 299). Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Aycan, Ş., Kaynar, Ü., Türkoğuz, S. ve Arı, E. (2002, Eylül). İlköğretimde kullanılan fen bilgisi ders kitaplarının bazı kriterlere göre incelenmesi. V. Ulusal Fen Bilimleri ve Matematik Eğitimi Kongresi'nde sunuldu, Ankara.
- Aydın, İ. (2005). Okul-çevre ilişkileri. Y. Özden (Ed.). Eğitim ve okul yöneticiliği el kitabı içinde (s. 161-185). Ankara: Pegem Akademi.
- Balcı, A. (2001). Sosyal bilimlerde araştırma yöntem, teknik ve ilkeler. Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Bandura, A. (2009). Cultivate self-efficacy for personal and organizational effectiveness. E. A. Locke (Ed.), *Handbook of principles of organizational behavior: indispensable knowledge for evidence based management (2nd Edition)* içinde (s. 179-200). İngiltere: John Wiley & Sons.
- Barth, J. L. Demirtaş A (1997). İlköğretim Türkçe Öğretimi, YÖK/ Dünya
- Counce, S. (2001). Sözlü tarih ve yerel tarihçi, (B.B. Can- A. Yalçınkaya, Çeviren). İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları. Classroom, 1998. *Journal of Learning Disabilities*, 1, 33, 91-107,
- Danacıoğlu, E. (2001). Geçmişin izleri. İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları.

- Demircioğlu, İ. H. ve Tokdemir A. (2008). Değerlerin oluşturulma sürecinde tarih eğitimi: Amaç, işlev ve içerik. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 6 (15), s. 69-88.
- Er, H. (2005). Türkçe dersinde biyografi öğretimi: “Atatürk’ün hayatı” metninin analizi ve yeni bir tasarım. (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Er, H. (2009). Türkçe eğitiminde biyografi öğretimi. *Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi* (Prof. Dr. Reşat Genç’e Armağan Özel Sayısı), 29 (5), s. 1546-1557.
- Er, H. (2010). Türkçe eğitimi kapsamında ilköğretim öğrencilerinin “biyografi” kullanımına ilişkin görüşleri. (Yayınlanmamış doktora tezi). Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Erdem, R. (2010). Türkçe öğretiminde biyografi kullanımı. (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Niğde Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Niğde.
- Gençtürk, M. (2005). Tarih öğretiminde biyografi kullanımı. (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara. Hiz. Ltd. Şti.
- Kabapınar, Y. (2005). Bir öğretim materyali olarak hayat bilgisi ve Türkçe ders kitapları. İçinde C. Öztürk ve D. Dilek (Ed.), *Hayat Bilgisi ve Türkçe Öğretimi* (365-394). Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Kan, Ç. Problem Çözme Yönteminin İlköğretim İkinci Kademe Sosyal Bilgiler Dersinde Öğrenci Başarısına Etkisi, Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara, 2003. Kavcar, Cahit ve diğerleri; *Türkçe Öğretimi*, Engin Yayınevi, Ankara 1997
- Kaya, A. (2011). Biyografik eserlerin tarih öğretimine katkısı ve ikinci Meşrutiyet’ten Cumhuriyet’e uzanan sürecin değerlendirilmesi. (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Dokuz Eylül Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Kaymakçı, S. ve Er, H. (2009). Sosyal Bilgilerde biyografi kullanımı. İçinde M. Safran (Ed.), *Türkçe Eğitimi* (s. 414-428). Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Kemertaş, İ. Uygulamalı Genel Öğretim Yöntemleri, Birsen Yayınevi, İst., 2001.
- Kıral, B. (2020). Nitel bir veri analizi yöntemi olarak doküman analizi. *Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 15, 170-189.
- Lederer, J. M. (2000). Reciprocal Teaching of Social Studies in Inclusive Elementary
- Levstik, L. (1995). Narrative constructions: Cultural frames for history. *The Social Studies*, 86, pp. 113-116.
- Levstik, L. S. & Barton, K. C. (2005). *Doing history: Investigating with children in elementary and middle schools*. Mahwah, NJ: Lawrence Erlbaum Associates.
- Maxim, G. W. (1999). *Social studies and the elementary school child*. New Jersey: Prentice Hall.
- McGowan, T. ve Guzzetti, B. (1991). Edebiyat temelli Türkçe öğretimi (Çev: Ahmet Doğanay). http://turkoloji.cu.edu.tr/GENEL/doganay_01.pdf, adresinden 20 Ocak 2023 tarihinde indirilmiştir.
- MEB. (2019). *İlköğretim 5 Türkçe ders kitabı*. Ankara: Anıtepe Yayıncılık.
- Miles, M. B. & Huberman, A. M. (1994). *Qualitative data analysis*. London: Sage
- Oğuzkan, F. (2001). *Çocuk edebiyatı*. Ankara: Anı Yay.
- Street, C. (2002). Teaching with the newspaper, *Social Studies*, 3, 93, 131-134, 2002.
- Ünalın, Ş. (2001). *Türkçe Öğretimi*. 2. Baskı. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.